

รายงานการรับคณะนักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(ศึกษาดูงานรูปแบบออนไลน์)

ณ โครงการพัฒนาตอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงราย
วันที่ 23 และ 30 เมษายน 2564

1. ข้อมูลคณะ

ที่มาและความสำคัญ	หนังสือจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรียนผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 ขออนุเคราะห์การศึกษาดูงาน และประสานเป็นการภายในกับคุณอรุณิศา เฉลิมช่วง เจ้าหน้าที่มาตรฐานการเผยแพร่องค์ความรู้
วัตถุประสงค์	1. เรียนรู้การพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงสุขภาวะของชุมชนอย่างรอบด้าน 2. เห็นภาพการพัฒนาในพื้นที่จริงโดยคำนึงถึงสุขภาวะของชุมชน 3. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอดในบริบทของตนเองได้
ระดับ	เนื้อหา : 1 คะแนน ไม่ได้มีความเกี่ยวเนื่องกันโดยตรงกับมูลนิธิฯ ความสำคัญ : 2 คะแนน เป็นห้องเรียนเฉพาะเรื่องสุขภาวะของชุมชน รวม 3 คะแนน
องค์ประกอบ	- อาจารย์วิทยุญญาภรณ์ จันทรเวช (อาจารย์ประจำรายวิชาและผู้ประสานงานคณะ) - นักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 17 คน - รวมทั้งสิ้น 18 คน (รายชื่อตามภาคผนวก 1)
เจ้าหน้าที่รับคณะ	- ผู้บรรยาย คุณณัฏฐวรรค์ ชันติสิทธิ์ - ผู้บรรยายประจำจุด คุณพรพิมล ไหมน้อย และ คุณวิภาวดี พิมลธิติกุล - ผู้ประสานงานของมูลนิธิฯ คุณวรวิญญ์ลักษณ์ เรือนปวน และ คุณอรุณิศา เฉลิมช่วง
แหล่งสนับสนุนงบประมาณ	ส่วนมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต สนับสนุนค่าใช้จ่ายการศึกษาดูงาน ด้วยรหัสงาน 916 164301 โครงการพัฒนาวิทยาการและเผยแพร่องค์ความรู้
หมายเหตุ	การศึกษาดูงานเป็นแบบออนไลน์ทั้งหมด (ผ่านโปรแกรม zoom)

2. กำหนดการคณะ

กำหนดการศึกษาดูงาน

นักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Online)

เรื่อง การพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงสุขภาวะของชุมชนอย่างรอบด้าน
ณ โครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
วันที่ 23 เมษายน 2564 และ วันที่ 30 เมษายน 2564

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
วันศุกร์ 23 เมษายน 2564		
13:30 - 13:35 น.	อาจารย์ธัญญาภรณ์ จันทระเวช (อาจารย์ประจำวิชา) แนะนำการศึกษาดูงาน	
13:35 - 13:45 น.	ทำกิจกรรม "รู้จักโครงการพัฒนาออยตุงฯ"	
13:45 - 14:00 น.	รับชมวิดีโอทัศน์แนะนำโครงการพัฒนาออยตุงฯ	
14:00 - 14:40 น.	ศึกษาดูงานศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ ครั้งแรกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์ฝึกอาชีพด้านหัตถกรรม เป็นการพัฒนาชั้น กลางน้ำ โดยการสร้างงานสร้างอาชีพ เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้ที่มั่นคง พอเพียง โดยการต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิมของชาวบ้านและเสริมในสิ่งที่ขาด โดยการให้วัตถุดิบที่มีคุณภาพอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานเหมาะสม กับการ ทำงาน ตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน สำคัญคือผลิตภัณฑ์ต้องออกแบบ ตามที่ลูกค้าหรือตลาดต้องการ และชาวบ้านเองจะได้เรียนรู้การทำงานจาก การปฏิบัติจริงด้วยตัวเอง เป็นการพัฒนาทักษะความชำนาญเพิ่มขึ้นไปอีก ด้วย เยี่ยมชมโรงงานทอผ้า เย็บผ้า และ โรงงานย้อมสีธรรมชาติ	
14:40 - 14:45 น.	พัก 5 นาที	
14:45 - 15:10 น.	แบ่งกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนในพื้นที่ แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม - กลุ่ม 1 พุดคุยกับนางคำ คำคำจริง (หัวหน้าแผนกโรงงานทอผ้า) - กลุ่ม 2 พุดคุยกับนางสาวชูศรี โกสวัะ (เจ้าหน้าที่ย้อมสีธรรมชาติ)	
15:10 - 15:25 น.	แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่าง 2 กลุ่ม	

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
15:25 - 15:55 น.	สรุปบทเรียน โดยคุณณัฏฐวรรค์ ชันติสิทธิ์	
15:55 - 16:10 น.	สรุปการศึกษาดูงานประจำวันโดย อาจารย์รัชฎาภรณ์ จันทระเวช	
วันศุกร์ 30 เมษายน 2564		
13:30 - 13:35 น.	อาจารย์รัชฎาภรณ์ จันทระเวช (อาจารย์ประจำวิชา) แนะนำ การศึกษาดูงาน	
13:35 - 13:45 น.	กิจกรรม "ยังจำได้ไหม"	
13:45 - 13:55 น.	ทบทวนเนื้อหาการศึกษาดูงานจากสัปดาห์ที่ผ่านมา	
13:55 - 14:05 น.	ฟังบรรยายสรุป เรื่อง การพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตอย่าง ยั่งยืนโดยคำนึงถึงสุขภาวะของชุมชนอย่างรอบด้าน โดย คุณ ณัฏฐวรรค์ ชันติสิทธิ์	
14:05 - 14:20 น.	ฟังบรรยายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การจัดการพลังงานและการขยาย ผลไปยังชุมชน	
14:20 - 14:35 น.	ดูงานกิจกรรมด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมของ มูลนิธิ แม่ฟ้าหลวงฯ	
14:35 - 15:05 น.	สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้	
15:05 - 15:20 น.	Q&A	
15:20 - 15:35 น.	อาจารย์รัชฎาภรณ์ จันทระเวช สรุปการศึกษาดูงาน	

3. สรุปเนื้อหาการเรียนรู้ของคณะ

วันที่ 23 เมษายน 2564

1. แนะนำก่อนการศึกษาดูงานโรงงานทอผ้า เย็บผ้า และ โรงงานย้อมสีธรรมชาติ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ : อธิบายวัตถุประสงค์กิจกรรม รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สอบทานความคาดหวังต่อการเรียนรู้ และแนะนำที่มหาวิทยาลัยผ่านโปรแกรม zoom ห้องเดียวกัน

- การศึกษาดูงานสุขภาวะของชุมชนอย่างรอบด้าน จากพื้นที่จริง ณ ศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ (โรงงานทอผ้า เย็บผ้า และ โรงงานย้อมสีธรรมชาติ) โครงการพัฒนาโดยตุง พื้นที่ทรงงาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เข้ามามีบทบาทการพัฒนาพื้นที่ ความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตประจำวัน สวัสดิการของชุมชน
- ผู้เรียนจะได้เห็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนผ่าน โรงงานทอผ้า เย็บผ้า และที่โรงงานย้อมสีธรรมชาติ ได้เห็นการนำเศษอาหาร กากกาแฟ พืชในท้องถิ่น มาสกัดเป็นสีย้อมผ้าเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งได้รู้ถึงแนวทางการจัดการองค์กรและชุมชน ช่วงสถานการณ์โรคระบาด โควิด – 19 ของโครงการพัฒนาโดยตุงฯ

2. ศึกษาดูงานโรงงานทอผ้า เย็บผ้า

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ : นางคำ คำคำจริง วิทยากรหลักนำชมโรงงานทอผ้า เย็บผ้า ร่วมกับ Facilitator ร่วม คุณพรพิมล ไหมน้อย โดยผู้เรียนได้เห็นสถานที่จริง ณ เวลานั้น เสมือนได้ไปอยู่ในสถานที่นั้น

ประเด็นการบรรยายเกี่ยวกับโรงงานทอผ้า เย็บผ้า โดย นางคำ คำคำจริง

- สวัสดิการศูนย์พัฒนาเด็กอ่อน สำหรับคุณแม่หลังคลอดบุตร สามารถนำบุตร อายุตั้งแต่ 4 เดือน ถึง 3 ปี มาฝากในเวลาช่วงทำงานได้ และ ช่วงพักเที่ยงหรือถึงกำหนดให้นมสามารถไปให้นมลูกได้
- การทำงานร่วมกัน 3 รุ่น รุ่นยาย ทำงานกรอผ้า รุ่นแม่ ทำงานทอผ้า เย็บผ้า รุ่นลูก ทำงานตรวจสอบสินค้า โดยทำงานร่วมกันแบบครอบครัว
- กระบวนการการสร้างผลิตภัณฑ์
- การปรับใช้วัสดุเหลือใช้มาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หรือ การนำนวัตกรรมมาปรับใช้ เช่น นำโครงล้อจักรยานมาปรับเป็นที่กรอผ้า ไขมอเตอร์ปั่นแทนการใช้ที่กรอผ้าทำมือ เป็นต้น

- เทคนิคการสร้างลวดลายผ้าที่ไม่เหี่ยยบ ตะกรอ ความกว้างของกี่
- เทคนิคการทอแบบกระตุกด้ายพุ่งแทนการใช้มือพุ่งทำให้ทอผ้าได้เร็วขึ้น
- Zero waste การนำเศษด้ายที่เหลือจากการทอและเศษผ้าที่เหลือจากการตัดเย็บมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ของฝาก เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดขยะจากกระบวนการผลิต

เยี่ยมชม “โรงงานทอผ้า เย็บผ้า” เรียนรู้ความเป็นมา และ เทคนิคการทอผ้า การใช้เศษผ้าที่เหลือจากการทอผ้ามาทำเป็นผลิตภัณฑ์
เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้ากับ นางคำ ต่ำคำจริง และ นางสาวพรพิมล ใหม่น้อย

3. ศึกษาดูงานโรงงานย้อมสีธรรมชาติ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ : นางสาวชุศรี โกล้วะ วิทยากรหลักนำชมโรงงานย้อมสีธรรมชาติ ร่วมกับ Facilitator ร่วม คุณวิภาวดี พิมล-ธิติกุล โดยผู้เรียนได้เห็นสถานที่จริง ณ เวลานั้น เสมือนได้ไปอยู่ในสถานที่นั้น

ประเด็นการบรรยายเกี่ยวกับโรงงานย้อมสีธรรมชาติ โดย นางสาวชุติ โก้วะ

- โรงงานย้อมสีธรรมชาติดำเนินการย้อมสีด้วยสีเคมีเหมือนโรงย้อมทั่วไป แต่ทางองค์กรมีนโยบายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงทำให้เกิดการวิจัยสีย้อมธรรมชาติ ซึ่งโรงงานย้อมสีธรรมชาติก่อตั้งขึ้นช่วงปลายปี 2554
- พืชหรือวัสดุจากธรรมชาติที่นำมาย้อมสี ได้แก่
  1. ต้นหอมหรือคราม ให้สีน้ำเงิน
  2. เปลือกหัวหอม ได้มาจากห้องอาหาร ให้สีโทนเหลืองส้ม
  3. ไม้ฝาง (ชนิดเดียวกับที่ใช้ทำน้ำยาอูทัยทิพย์) ปลูกอยู่ที่แปลงทดลองของโครงการฯ (ศูนย์บำบัดยาเสพติดเดิม หมู่บ้านผาหมี) ให้สีโทนแดง
  4. รังผึ้ง สามารถเก็บได้เพียงปีละครั้ง ให้สีโทนชมพู
  5. เปลือกขาน้ำมัน ได้มาจากโครงการปลูกขาน้ำมัน ปางมะหัน-ปุนะ ให้โทนสีครีม
  6. กากกาแฟ ได้มาจากคาเฟ่ดอยตุง ให้สีโทนครีมอ่อน
  7. ถ่านแมคคาเดเมีย ได้มาจากเตาเผาชีวมวล ให้โทนสีเทา
  8. กล้วยาแฟ เมื่อกล้วยาแฟโตระยะหนึ่งจะเกี่ยวใบที่แห้งทิ้ง ได้มาจากศูนย์ปลูกกล้วยาแฟ ให้สีเหลืองมะนาว
- ลักษณะการทำงานของโรงงานย้อมสี คือ คัดสี และ ออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกับดีไซน์เนอร์ ให้มีแบบและสีที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์
- มุมมองการเห็นขยะเป็นสิ่งมีค่า สามารถนำมาเป็นมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของโครงการพัฒนา ดอยตุงฯ ได้อีก
- สาริตการย้อมเย็นจากสีคราม และ ย้อมร้อนจากว่านหัวโปและกล้วยาแฟ

ประเด็นคำถามระหว่างศึกษาดูงาน

คำถาม	คำตอบ
1. คำว่า “โจก” หมายถึงอะไร	- การต้มน้ำขึ้นมาให้โดนอากาศและเทน้ำกลับลงไปในถังเหมือนเดิม
2. กระบวนการย้อมร้อนหากไปดูงานในสถานที่จริงจะมีกลิ่นหรือไม่	- มี เป็นกลิ่นธรรมชาติของพืชซึ่งไม่แรงเหมือนสารเคมี

คำถาม	คำตอบ
3. สีม่วงมาจากพืชชนิดไหน	- ใช้พืชสองชนิด ผ่านกระบวนการย้อมด้วยครั่งก่อนแล้วย้อมทับด้วยคราม
4. ความเข้มของสีผ้าขึ้นอยู่กับอะไร	- ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบของเส้นใย เช่น ผ้าฝ้าย ใยไหม ใยไหม ซึ่งเป็นกลุ่มที่ย้อมสีธรรมชาติได้ดีที่สุดเนื่องจากเป็นเส้นใยประเภทโปรตีน
5. หากต้องการให้กลุ่มเส้นใยอื่นๆ สีเข้มได้อย่างไรบ้าง	- นำกลับมาย้อมซ้ำ ขึ้นอยู่กับสีที่อยากได้

เยี่ยมชม “โรงย้อมสีธรรมชาติ” เรียนรู้ความเป็นมาและจุดเปลี่ยนของโรงย้อมสีจากโรงย้อมสารเคมีเป็นโรงย้อมสีธรรมชาติ และ เทคนิคการย้อมร้อนและย้อมเย็น

4. แบ่งกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนในพื้นที่

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: แบ่งผู้เรียนเป็น 2 กลุ่ม ใช้ Function Breakout rooms ของโปรแกรม Zoom เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันกับวิทยากรประจำโรงงาน (ใช้เวลากลุ่มละ 25 นาที)

กลุ่มที่ 1 พูดคุยกับนางคำ ต้าคำจริง ณ ห้องประชุมโรงงานทอผ้า เย็บผ้า

กลุ่มที่ 2 พูดคุยกับนางสาวชูศรี โก้วละ ณ โรงงานย้อมสีธรรมชาติ

กลุ่มที่ 1 พูดคุยกับนางคำ ต้าคำจริง ณ ห้องประชุมโรงทอผ้า เย็บผ้า

ประเด็นคำถามกลุ่มที่ 1 พูดคุยกับนางคำ ต้าคำจริง ณ ห้องประชุมโรงทอผ้า เย็บผ้า

คำถาม	คำตอบ
1. ช่วงนี้ยังทำงานปกติใช้หรือไม่	- ยังทำเป็นปกติ เพราะยังมีออเดอร์อยู่และออเดอร์ทั้งหมดมาจากโรงย้อมสีธรรมชาติ
2. เครื่องมือที่ใช้อยู่ปรับจากเครื่องมือสมัยก่อน ถูกต้องหรือไม่	- ถูกต้อง เช่น เมื่อก่อนพุ่งกระสวยด้วยมือ ปัจจุบันนี้เปลี่ยนเป็นแบบกระตุก ขยายก็หน้าให้กว้างขึ้น จาก 60 ซม. – 80 ซม. เป็น 120 ซม.
3. มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ เด็ก พนักงานอย่างไรบ้าง	- ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ใกล้เกษียณ เราจะถามเขายังทำงานกับเราหรือไม่ หากยังอยากทำอยู่สามารถทำสัญญาทำงานร่วมกันต่อไปได้ปีต่อปี เด็กมีทุนการศึกษาสำหรับบุตรหลานพนักงาน โดยทุนการศึกษาเหล่านั้นส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากกำไรจากการดำเนินธุรกิจของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ - วิทยากรเสริม สำหรับพนักงานบางกลุ่มยังไม่มีบัตรประชาชน ทำให้สิทธิการเข้าถึงการกู้ยืม เงินค่อนข้างมี

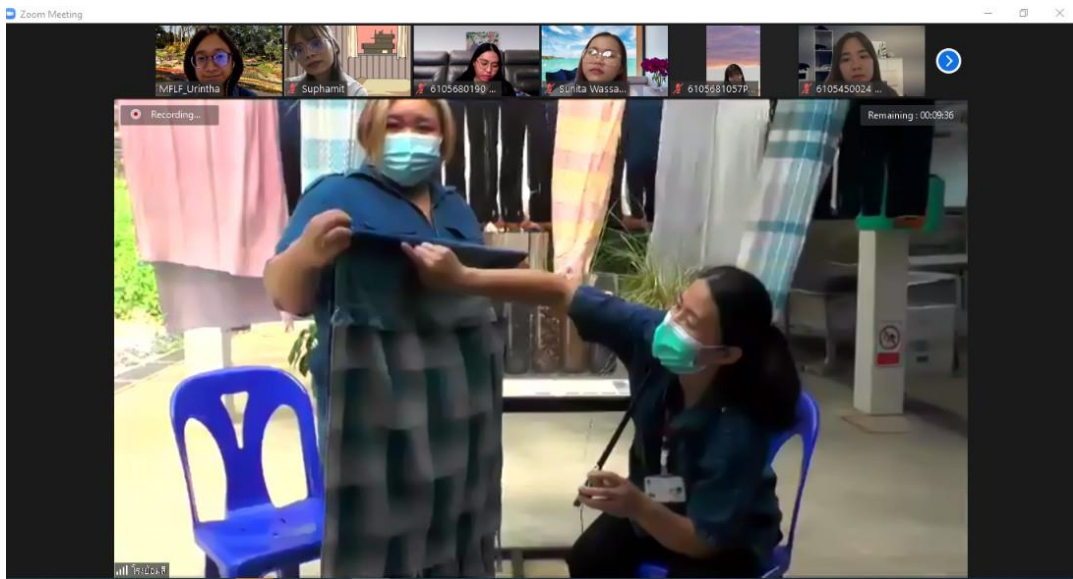

คำถาม	คำตอบ
	ข้อจำกัด ทางมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงมีนโยบายจัดตั้ง กองทุนกู้ยืมใช้ในยามจำเป็น สำหรับพนักงานที่มีบัตร ประจำตัวประชาชน ทางมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีกลุ่ม สหกรณ์ออมทรัพย์ ให้ทุกคนได้ออมเงินและมีการปัน ผลรวมทั้งการกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่ยุติธรรม
4. อยากให้ป้าคำเล่าการใช้ชีวิต ประจำวันให้ฟัง	- ตื่นเช้า ช่วยลูกทำกับข้าว โดยเก็บผักที่ปลูกไว้จากหลัง บ้าน หากสิ่งใดขาดเหลือสามารถไปซื้อที่ตลาดได้ และ เตรียมห่อข้าวมาที่ทำงานด้วย - ประมาณ 7.30 น. เดินทางมาทำงาน - ทำงานถึงพักเที่ยงนำห่อข้าวที่ทำตอนเช้า มากินด้วยกัน (1 ชั่วโมง) - ช่วงบ่ายเฝ้าทำงานต่อถึง 17.00 น. - กลับบ้าน ช่วยลูกทำกับข้าว และกินข้าวพร้อมหน้าพร้อม ตากัน - ช่วงค่ำดูทีวีและใช้เวลาร่วมกัน - ถึงเวลานอนเข้านอนพร้อมกับลูกหลาน
5. อยากให้ป้าคำเล่าเรื่องประเพณีของ ชาวชนเผ่าให้ฟัง	- ชาวชนเผ่าไทลื้อมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ที่ให้ ความสำคัญกับศาสนาเป็นอย่างมาก เช่น ประเพณี สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา โดย 1 พรรษา มี 12 วันพระ วันพระที่ 6 ในความเชื่อของคนไทลื้อจะมีการตั้ง ธรรมในกลางพรรษา ชาวไทใหญ่-ไทลื้อ จะไปรวมตัวกัน นำม้วนเงินไปทำบุญที่วัด และทุกประเพณีสำคัญที่กล่าว มา จะมีการเตรียมกับข้าวไปถวายที่วัดเพื่อส่งไปถึงยัง บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว
6. ข้อแตกต่างระหว่างชนเผ่า ไทใหญ่ กับไทลื้อ คืออะไร	- แตกต่างกันที่ถิ่นที่อยู่อาศัย ไทลื้ออพยพมาจากสิบสอง บ้านนา ไทใหญ่อพยพมาจากเชียงตุง
7. หลังจากเกิดโรคระบาดโควิด -19 ทำให้ต้องใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา อยากทราบว่าการทำงานในโรงงาน	- ตอนแรกมีความลำบาก แต่ต่อมารู้สึกเคยชิน ไม่รู้สึก ลำบาก - วิทยากรเสริมว่าทางโรงงานมีมาตรการใส่หน้ากากอยู่

คำถาม	คำตอบ
ลำบากขึ้นหรือไม่	แล้ว ก่อนจะเกิดโรคระบาดโควิด -19 เนื่องจากทางโรงงานตระหนักถึงสุขภาพและสุขภาพของพนักงานที่ทำงานในโรงงานเป็นอันดับแรก และ เป็นมาตรการป้องกันทางด้านสุขภาพเบื้องต้น
8. หากเกิดกรณีพนักงานในโรงงานติดโรคโควิด-19 จะมีมาตรการความช่วยเหลืออย่างไร	- สำหรับคนที่มีความเสี่ยงให้กักตัวอยู่ที่บ้าน 14 วัน เพื่อรออาการ โดยที่ไม่หักเงินเดือน - วิทยากรเสริม พนักงานที่อยู่ด้านหน้าจะได้รับการทำประกันภัยโรคโควิดไว้ จัดตั้งจุดคัดกรอง จุดวางแอลกอฮอล์ วัดอุณหภูมิก่อนเข้างาน การสุ่มตรวจพนักงานที่กลับภูมิลำเนาช่วงเทศกาลสงกรานต์ และ มีการประสานงานกับสาธารณสุขอย่างใกล้ชิด จัดพื้นที่กักตัวให้กับพนักงานส่งของจากสำนักงานดอยตุง - สำนักงานกรุงเทพฯ หรือ สำนักงานกรุงเทพฯ - สำนักงานดอยตุง 14 วัน บางหมู่บ้านในโครงการพัฒนาดอยตุงฯ มีมาตรการล็อกดาวน์ไม่ให้คนเข้า-ออกหมู่บ้าน โดยการจัดการของผู้นำชุมชน
9. การนั่งทอผ้านาน หรือ ฝุ่นในโรงงาน ส่งผลต่อสุขภาพอย่างไรบ้าง	- สำหรับคนใหม่อาจจะรู้สึกเมื่อย แต่ สามารถลุกเดินยืดเส้นยืดสายได้ตลอด โดยปกติแล้วทางโรงงานจัดช่วงกายบริหารเวลา 10.00 น. กับ 15.00 น. ไว้ให้พนักงานผ่อนคลาย และมีการควบคุมจุดกำเนิดฝุ่นอย่างชัดเจน เช่น แยกจุดย้อมสี จุดกรอผ้า ไม่ใกล้กับจุดทอผ้า เป็นต้น และในทุกๆ ปีมีการตรวจสุขภาพประจำปี

กลุ่มที่ 2 พูดคุยกับนางสาวชูศรี โก้วละ ณ โรงย้อมสีธรรมชาติ

ประเด็นคำถามกลุ่มที่ 2 พูดคุยกับนางสาวชูศรี โก้วละ ณ โรงงานย้อมสีธรรมชาติ

คำถาม	คำตอบ
1. การเปลี่ยนจากโรงงานย้อมสีเคมีเป็นโรงงานย้อมสีธรรมชาติตามนโยบายขององค์กรมีอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร	- มี เริ่มที่กระบวนการหาข้อมูลพืชที่สามารถให้สีได้ในบริเวณโครงการพัฒนาตอยตุงฯ หลังจากการย้อมมีการทดสอบสีว่าตรงกับสีที่เราต้องการหรือไม่ และ ทดสอบสีตกเพื่อหาวิธีการยืดระยะเวลาการใช้งานให้ได้มากที่สุด
2. เทคนิคการย้อมร้อนและย้อมเย็น ให้ผลลัพธ์แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร	- ผลลัพธ์ของทั้งสองเทคนิคแตกต่างกัน ผลที่ได้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของพืชด้วย เช่น คราม ใช้ย้อมเย็น หญ้าแฝก ต้องผ่านกระบวนการต้มด้วยแก๊ส LPG อุณหภูมิ 60 – 70 องศาเซลเซียส เพื่อให้ออกสีก่อน เป็นต้น
3. ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ได้มาจากการย้อมร้อนหรือย้อมเย็นมากกว่ากัน	- ขึ้นอยู่กับสัดส่วนดีไซเนอร์จะออกแบบผลิตภัณฑ์ขึ้นมา บางผลิตภัณฑ์มีเส้นใยทั้งจากการย้อมร้อนและย้อมเย็น แต่สัดส่วนการย้อมจากโรงงานพอๆ กัน
4. ในอนาคตจะมีสีย้อมเพิ่มหรือไม่	- อาจจะมี อยู่ในกระบวนการวิจัยหาพืชตัวใหม่อยู่ ซึ่งอาจจะเป็นดอกไม้ที่ให้สีในสวนแม่ฟ้าหลวงหรือสวนรุกขชาติแม่ฟ้าหลวง

คำถาม	คำตอบ
5. ทำไมจึงก่อตั้งโรงย้อมสีธรรมชาติ	- ตามนโยบายขององค์กรที่ตั้งเป้าหมายว่า จะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในโครงการพัฒนาโดยดูขงให้ น้อยที่สุด จึงเกิด “โครงการวิจัยโรงงานย้อมสีธรรมชาติ” ขึ้น โดยที่โรงงานย้อมสีธรรมชาติเป็นเหมือนศูนย์เรียนรู้ และกระจายงานให้ชาวบ้าน เช่น หากฟัญย้อมสีคราม ไม่ทัน สามารถกระจายงานให้กับชาวบ้านในชุมชน บริเวณรอบๆ เป็นต้น อีกทั้ง วัตถุประสงค์จำพวก ครั้ง หัวโป ได้รับซื้อจากชาวบ้าน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน
6. ชาวบ้านที่ย้อมสีเองได้มีการนำไปทำ ผลิตภัณฑ์และขายเองหรือไม่	- มี แต่มีน้อยมาก งานที่ชาวบ้านทำส่วนใหญ่จะเป็นของ ชนเผ่าที่ย้อม ทอ และเย็บ เพื่อใช้เอง ยังไม่มี กระบวนการผลิตที่ใหญ่ และชัดเจน เนื่องจาก กระบวนการย้อมสีธรรมชาติมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก พิถีพิถัน และ ใช้เวลานาน
7. น้ำเสียหลังจากกระบวนการย้อมมี วิธีการจัดการอย่างไร	- มีบ่อบำบัด หลังให้อาหารต้องทำการ "โจก" เพื่อให้ ออกซิเจนเข้าไปในน้ำหมัก
8. พืชชนิดใดที่วิจัยยากที่สุดกว่าจะมาเป็นสีย้อมที่เสถียรในปัจจุบัน	- พืชแต่ละตัวมีความยากแตกต่างกันไป แต่ที่ยากที่สุด คือ คราม เพราะว่า ผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน อาศัย ความอดทนในการดูแล และกระบวนการที่สำคัญที่สุดคือ การ “ก่อดม” (การก่อดม คือ กระบวนการสกัดสีของ พืช โดยการนำใบครามหมักใน หม้อหรือถัง กับ น้ำ ให้อาหารเป็น ผลไม้รสเปรี้ยวต่างๆ สับดาห์) หากขาดความ เชี่ยวชาญครามอาจเสียในขั้นตอนนี้ได้
9. จากผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่สีคราม เข้มต้องย้อมหลายๆ รอบ ไม่ทราบว่ามีนวัตกรรมใดที่สามารถย้อมครั้ง เดียวแล้วได้สีเข้มเลยหรือไม่	- ไม่มี โดยปกติของการย้อมสีธรรมชาติจะค่อยเพิ่มระดับสี เข้มขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น ต้องมีความอดทนและพิถีพิถันใน การย้อมมาก แตกต่างกับสารเคมีที่ย้อมครั้งแรกแล้วเจด เข้มได้เลย
10. การผลิตผ้าคลุมไหล่ 1 ผืน ใช้ เวลานานเท่าไร	- เฉพาะกระบวนการย้อม เช่น สีนํ้าเงินเข้ม ย้อมทั้งหมด 8 ครั้ง ใช้เวลาทั้งหมด 4 วัน วันละ 2 รอบ แต่ส่วนวางแผน

คำถาม	คำตอบ
	ต้องคำนวณเวลาตั้งแต่การย้อมสี กรอถ่าย ขึ้นด้าย ดังนั้นผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นใช้เวลาไม่เท่ากัน
11. โรงงานย้อมสีธรรมชาติมีพนักงานทั้งหมดกี่คน	- 4 คน
12. พืชที่นำมาเป็นวัตถุดิบในการมาทำย้อมสีธรรมชาติเป็นพืชในพื้นที่เท่านั้นหรือพืชจากต่างพื้นที่ด้วย	- ส่วนใหญ่ใช้พืชในพื้นที่ เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ปลูกและนำมาขายสร้างรายได้เสริม มีเพียงพืชบางชนิดที่รับซื้อจากต่างพื้นที่ เพราะเมล็ดสีของพืชของแต่ละพื้นที่มีเอกลักษณ์ ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยการเจริญเติบโต
13. อะไรคือความสุขในการทำงานของพี่ญา	- การได้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การนำขยะที่คนอื่นอาจมองว่าไร้ค่ามาใช้ประโยชน์ได้ต่อ เห็นคุณค่าจากสิ่งเหลือทิ้งผ่านการใช้สีธรรมชาติย้อมผ้า และ ได้เห็นสิ่งเหล่านี้สร้างประโยชน์ต่อชุมชน มีความสุขกับการได้ย้อมสีธรรมชาติ เพราะ รู้สึกปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

5. แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่าง 2 กลุ่ม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: เมื่อแต่ละกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนครบตามเวลาที่กำหนด และ กลับมาที่ห้องรวมของ Zoom นักศึกษาแบ่งปัน และแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้พูดคุยกับวิทยากร หรือ สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้จากกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ผ่านโปรแกรม Zoom

กลุ่ม 1 (โรงงานทอผ้า เย็บผ้า)

- มาตรการความปลอดภัยของฝุ่นตามมาตรฐานโรงงาน แยกพื้นที่ทอผ้า และ พื้นที่กรอถ่ายอย่างชัดเจน
- สุขภาพของพนักงานทอผ้า มีช่วงเวลากักตัวระหว่างวัน 2 ช่วงเวลา 10.00 น. และ 15.00 น.
- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีสวัสดิการ กองทุนกู้ยืมสำหรับพนักงานที่ไม่มีบัตรประชาชน
- ไม่หักเงินเดือนหากมีความจำเป็นต้องกักตัว 14 วันเพื่อเฝ้าระวังโควิด 19
- มุมมองการมองพนักงานในโรงงานว่าไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มแรงงาน แต่มองถึงว่าจะช่วยพัฒนาคนในพื้นที่ผ่านการทำธุรกิจเพื่อสังคมได้อย่างไร ซึ่งส่งผลต่อการสร้างสุขภาวะองค์กรรวมทั้งหมด
- คุณภาพชีวิตดีขึ้นจากการได้ใช้ชีวิตประจำวันที่เป็นกิจวัตร มีความสุข และได้อยู่กับครอบครัว

กลุ่ม 2 (โรงงานย้อมสีธรรมชาติ)

- วัตถุดิบที่นำมาทำสีย้อมเป็นธรรมชาติ ไม่ส่งผลเสียต่อร่างกายของผู้ผลิตและผู้บริโภคและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม
- ความอดทนของพี่ญา ในการย้อมสี พิถีพิถันในทุกขั้นตอน มีใจรักในการทำงานและอยากรักษาสีสิ่งแวดล้อม
- เทคนิคการย้อมร้อน ย้อมเย็น พี่ชแต่ละชนิดมีเอกลักษณ์และใช้วิธีการเฉพาะกับพืชแต่ละชนิด พืชส่วนใหญ่เป็นพืชที่อยู่ในพื้นที่ เช่น คราม ครั่ง กล้วยาแฟ เป็นต้น ซึ่งโครงการพัฒนาดอยตุงฯ รับซื้อจากชาวบ้าน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และ ได้เห็นถึงการนำของเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์ต่ออย่างสูงสุด
- ได้รู้ว่าลายผ้าที่มีรายละเอียด ขึ้นอยู่กับไม้เหยียบข้างล่างของกี่ทอผ้า ยิ่งไม้เหยียบมาก ลายยิ่งยาก
- ความรับผิดชอบในการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยสู่ธรรมชาติ
- การสร้างโอกาสให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและทางเลือกในการทำงานใกล้บ้าน ได้อยู่ร่วมกับครอบครัว

6. สรุปบทเรียน

- โจทย์ : ท่านได้แนวคิดอย่างไร ในการพัฒนาชุมชนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากโครงการพัฒนาดอยตุงฯ
1. การพัฒนาต่อยอดสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ดั้งเดิม ทำให้การต่อยอดง่ายขึ้นกว่าการเข้าไปพัฒนาสิ่งที่ชุมชนไม่ถนัดเลย
  2. การพัฒนาชุมชนต้องเข้าใจ เข้าถึงสิ่งที่ชุมชนต้องการเป็นอันดับแรก
  3. ได้แรงบันดาลใจจากผลิตภัณฑ์ พัฒนาเป็นหน้ากากผ้าย้อมสีธรรมชาติ และทำคอลเลกชั่นกลิ่นและสี ยาดมจากพืชธรรมชาติ
  4. การสร้างแบรนด์ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของคนในชุมชนของดอยตุง ทำให้ทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจในแบรนด์

5. การพัฒนารัฐวิสาหกิจชุมชนอื่น เพราะเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของคนทำงานใกล้บ้านและต่างถิ่น คุณภาพชีวิตและจิตใจของคนทำงานใกล้บ้านดีกว่า จึงอยากพัฒนาและส่งเสริมการสร้างอาชีพในชุมชนมากขึ้น
6. อยากเห็นการต่อยอดผ้าทอของดอยตุง โดยการร่วมมือกับดีไซเนอร์หรือแบรนด์เสื้อผ้าชื่อดัง เพื่อเพิ่มมูลค่าและตลาดของดอยตุงมากขึ้น เช่น POEM มาริเมกโกะ เป็นต้น
7. ดอยตุงน่าจะปรับกลยุทธ์การสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้นโดยผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Youtuber หรือ Tiktok เป็นต้น รีวิวสินค้าผ่าน social media เช่น Facebook, Instagram, Tik Tok, YouTube เป็นต้น
8. ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำสำหรับคนที่ไม่มีบัตรและไม่มีบัตรประชาชน โดยการสำรวจคนในชุมชนและใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการระบุตัวตนเพื่อออกบัตรประชาชน (วิทยากรอธิบายเพิ่มเติมว่า เรื่องการเก็บข้อมูลของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ เมื่อ 30 ปีก่อน และ ทำบัตรประจำตัวโครงการพัฒนาดอยตุงฯ เพื่อเป็นการยืนยันว่าเป็นคนที่อาศัยอยู่ในดอยตุงจริง และ เข้าถึงสวัสดิการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ที่สามารถจัดหาให้ได้ในชุมชน)

คำแนะนำจากคณะ

- อยากให้มีบริการส่ง delivery คาเฟ่ดอยตุง
- อยากให้ขยายกลุ่มตลาดวัยรุ่น เน้นการสื่อสารทางออนไลน์มากขึ้น ให้ราคาจับต้องง่ายขึ้น
- อยากให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุที่ยังมีกำลังในการทำงานอยู่ต่อไปเรื่อยๆ

Q&A (เพิ่มเติม)

คำถาม	คำตอบ
1. โรงงานย้อมสีธรรมชาติมีพนักงานทั้งหมด 4 คน เพียงพอในการทำงานหรือไม่	- เพียงพอ จำนวนคนทำงานสัมพันธ์กับงาน ในส่วนของโรงย้อมสีธรรมชาติมีการวางแผนก่อนจะเริ่มทำการย้อม ซึ่งทำให้ทราบกำหนดการ จึงสามารถวางแผนงานให้สัมพันธ์กับจำนวนคนได้ เพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนพนักงานมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีพนักงานทั้งหมด 1,700 คน เฉพาะศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ 430 คน โรงทอผ้า 87 คน และโรงย้อมสี 4 คน

2. อ้างอิงจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีสมเด็จย่าในการเริ่มต้นพัฒนา หากต้องการเริ่มพัฒนาพื้นที่อื่น ต้องเริ่มอย่างไร	- ใจของคนที่จะไปเริ่มพัฒนาสำคัญที่สุด ว่าเขาจริงใจจริง 1. มีข้อมูลจริง 2. มีจิตใจที่อยากจะพัฒนา 3. มีเป้าหมายที่ชัดเจน 4. วัตถุประสงค์จริง - สิ่งที่นักพัฒนาควรคำนึงถึงในการพัฒนาทุกพื้นที่ คือ ชาวบ้านได้อะไร และ สร้างการมีส่วนร่วม การสื่อสาร ให้ง่ายที่สุด
3. โครงการพัฒนา ดอยตุงฯ นำงบประมาณเพื่อดำเนินงานมาจากไหน	- ดอยตุงเลี้ยงตัวเองได้ไม่ต้องใช้งบประมาณจากภายนอก ส่วนโครงการพัฒนาที่มูลนิธิฯ ดำเนินการ ได้ งบประมาณสนับสนุนจากภายนอก ส่วนมากเป็นภาครัฐ - รูปแบบการดำเนินงานของโครงการพัฒนา ดอยตุงฯ มีตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรมพัฒนา คือ ทำแล้ว ชาวบ้านได้อะไร? งบประมาณจึงไม่ใช่ตัวชี้วัดในการพิจารณาดำเนินงานหรือไม่?
4. การทำงานกับชุมชนมีวิธีการกลมกลืน (Blend in) กับชาวบ้านอย่างไร	- ต้องสร้างความเชื่อใจ อยู่ในพื้นที่ยานานพอ ไม่พูดถึงอดีต ซึ่งเป็นสิ่งที่ผ่านมาแล้ว เน้นความเท่าเทียมกัน และงานที่ลงไปทำนั้นต้องเห็นผล วัตถุประสงค์ได้ว่าชาวบ้านได้อะไร

วันที่ 30 เมษายน 2564

1. กิจกรรมฟังบรรยายสรุป เรื่อง การพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงสุขภาวะของชุมชนอย่างรอบด้าน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ : นักศึกษาฟังบรรยายผ่านโปรแกรม zoom ห้องเดียวกัน

ประเด็นสำคัญในการบรรยาย

- หลักการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน
- รากเหง้าของปัญหา คือ ขาดโอกาสและความยากจน และ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน แก้ไขเรื่องความเจ็บป่วยให้มีแรงลุกขึ้นมาทำงาน แก้ไขความยากจนเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง แก้ไขความไม่รู้ด้วยการให้การศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียน เราช่วยเขาให้มีชีวิตที่ดีขึ้นจนเขาช่วยเหลือตัวเองและคนอื่นได้
- การพัฒนาต้องยึดคนเป็นศูนย์กลาง เพราะ คนเป็นปัจจัยสำคัญ หากคนได้รับการพัฒนาแล้วจะพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม และทั้งหมดกลายเป็นความสุขมวลรวมของตนเองและชุมชน

- งานพัฒนาที่โครงการพัฒนาโดยดอยตุงฯ ทั้งหมด 32 ปี แบ่งเป็น 3 ระยะ
  - ระยะสั้น แก้ไขปัญหาสาธารณสุขปโคชนพื้นฐานและการยืนยันตัวตนของคนในพื้นที่
  - ระยะกลาง สร้างงานและส่งเสริมเรื่องอาชีพ
  - ระยะยาว พัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านเยาวชนคนรุ่นใหม่ ด้านธุรกิจชุมชน
- กระบวนการพัฒนา
- เริ่มต้นจากข้อมูลจริง นำมาวิเคราะห์ว่าบริบทของสังคมแต่ละพื้นที่เป็นอย่างไร สามารถพัฒนาเป็นอาชีพอะไรได้บ้าง สิ่งสำคัญที่สุด คือ สิ่งที่เราทำอยู่ “ชาวบ้านทำอะไร”
- 3S Model
- อยู่รอด เป็นขั้นที่ทำให้คนอยู่รอดจากความอดอยาก พ้นจากการเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่ต้องกู้ยืมกู้ยืม
- พอเพียง เริ่มมีรายได้สม่ำเสมอ ใช้หนี้สินได้ สาธารณูปโภคดีขึ้น ได้รับโอกาสในการศึกษามากขึ้น
- ยั่งยืน มีเงินออม พึ่งพาตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองจนเป็นเจ้าของกิจการได้ และมีภูมิคุ้มกันจากสิ่งเร้าภายนอก
- การวัดผล
- การวัดผลของการพัฒนาโครงการพัฒนาโดยดอยตุงฯ ความเป็นอยู่ ใช้แบบสำรวจทางเศรษฐกิจและสังคม เปรียบเทียบกับ รายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน เงินออม มูลค่าทรัพย์สิน ในแต่ละปี รวมทั้งการศึกษา มีจำนวนคนในพื้นที่ได้รับการศึกษามากขึ้น สิ่งแวดล้อม มีพื้นที่ป่ามากขึ้น คนอยู่ร่วมกับป่าได้ มีความรู้ในการทำเกษตรมากขึ้น
- ดอยตุงโมเดล
- จากกระบวนการพัฒนาพื้นที่ที่ดอยตุง จึงนำมาสู่ “ดอยตุงโมเดล” ที่พิสูจน์กับหลากหลายพื้นที่ว่า สัดส่วนป่าต้นน้ำแบบ ดอยตุงโมเดล ทำให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน
- แบรินด์ “ดอยตุง” มีการเป้าหมายในการเป็นธุรกิจที่ทำให้โลกนี้ดีขึ้น ดังนั้น ธุรกิจแบรนด์ “ดอยตุง” ดำเนินธุรกิจโดยการ ลดช่องว่างรายได้ ลดช่องว่างทรัพยากร และ ลดช่องว่างจริยธรรม

2. พังบรรยายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การจัดการพลังงานและการขยายผลไปยังชุมชน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ : นักศึกษาฟังบรรยายผ่านโปรแกรม zoom ห้องเดียวกัน โดย
คุณพงศ์พัฒน์ เนาว์ชมภู เป็นผู้บรรยาย

นโยบายและกลยุทธ์

1. ธุรกิจสีเขียว (Green Business)
2. การพัฒนาบุคลากรและชุมชน

การดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน
- เพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนแทนพลังงานที่ใช้ในปัจจุบัน
- ปฏิบัติกระบวนการทางธุรกิจและกระบวนการดำเนินงานให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น
  - เพิ่มประสิทธิภาพ / ลดการใช้พลังงาน / ลดวัสดุสิ้นเปลือง
  - ยกระดับเทคโนโลยีและลดการใช้วัตถุอันตรายที่เสี่ยง
  - การจัดการน้ำ
  - เลือกใช้ไม่ละทิ้งธุรกิจที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

การจัดการขยะเป็น "ศูนย์"

- นำของเสียใช้เองกลับมาใช้ใหม่ ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)
- ผลักดันให้เกิดขยะมีมูลค่าในการดำเนินงานธุรกิจของทุกหน่วยงาน
- การจัดการและลดน้ำเสียจากกระบวนการดำเนินงาน

ผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- สร้างมาตรฐานสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- การใช้วัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- การนำวัตถุดิบเก่ามาใช้ใหม่ หรือแปรรูปการให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- พัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

สร้างชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

- พัฒนาพนักงานและผู้นำในองค์กรเพื่อตอบโต้ภัยพิบัติและความเสี่ยงในระยะเวลา
- สร้างความตระหนักและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมกับพนักงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- พัฒนานักธุรกิจชุมชนเพื่อสร้างความก้าวหน้าในชุมชนอย่างยั่งยืน

ฟังบรรยายการจัดการพลังงานและการขยายผลไปยังชุมชน โดย คุณพงศ์พัฒน์ เนาว์ชมภู

ประเด็นสำคัญในการบรรยาย

- ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมจัดตั้งขึ้นในช่วงระยะที่ 3 ของการพัฒนา โดยเป้าหมายอยู่ 5 หัวข้อหลัก ได้แก่

1. การจัดการขยะ
2. การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สร้างมาตรฐานและจิตสำนึกให้แก่พนักงาน
4. ลดการใช้สารเคมี
5. ลดการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ (carbon footprint)

โดยทั้ง 5 ข้อ ถูกนำมาถกเถียงกันจนเป็นนโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อม และ ให้ทางองค์กรประกาศนโยบาย 4 หัวข้อหลัก คือ

1. การดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2. การจัดการขยะเป็น “ศูนย์” zero waste to landfill
  3. ผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
  4. สร้างชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน
- พลังงานหมุนเวียน ทางองค์กรตั้งเป้าหมายว่าจะใช้พลังงานทดแทน 30 เปอร์เซ็นต์ ภายในปี 2579 ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งขณะนี้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ใช้พลังงานทดแทนทั้งหมด 7.75 เปอร์เซ็นต์ จากโครงการพลังงานชีวมวลและพลังงานแสงอาทิตย์ โดยทางมูลนิธิฯ ตั้งเป้าหมายว่าสิ้นปี พ.ศ. 2564 จะใช้พลังงานทดแทนทั้งหมด 8.6 เปอร์เซ็นต์ จากโครงการพลังงานทดแทน และสัดส่วนการใช้พลังงาน ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์, พัฒนาระบบการใช้ไฟฟ้า, Gasification, Heat exchanger

3. เยี่ยมชมกิจกรรมด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมของ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ : คุณ พงศ์พัฒน์ เนาว์ชมภู นำชมจุดพาเยี่ยมชมจุดแยกขยะ จุดทำความสะอาดขยะ การจัดการขยะเหลือใช้ ของโครงการพัฒนาตอยตุงฯ และบ่อน้ำบาดน้ำเสีย โดยผู้เรียนได้เห็นสถานที่จริง ณ เวลานั้น เสมือนได้ไปอยู่ในสถานที่นั้น

การเรียนรู้ในการเยี่ยมชมกิจกรรม

- โครงการพัฒนาद्यตุงฯ แบ่งขยะ ออกเป็น 6 ประเภท มีแนวทางการจัดการ ดังนี้
    1. ขยะย่อยสลายได้ นำไปใช้เป็นอาหารไส้เดือน ปุ๋ยหมัก และ หมักไว้สร้างแก๊สชีวมวล
    2. ขยะขายได้ นำไปจำหน่ายร้านรับซื้อของเก่า
    3. ขยะเปื้อน นำไปล้างและปั่นแห้ง และ นำไปจำหน่ายร้านรับซื้อของเก่า
    4. กลุ่มขยะพลังงาน นำเข้าเตาชีวมวล และ นำพลังงานกลับไปใช้กับโรงงานต่างๆ
    5. กลุ่มขยะอันตราย รวบรวมและนำส่งให้บริษัทที่มีใบรับรองการจัดการขยะอันตราย ทำการจัดการให้ถูกวิธี
    6. ขยะห้องน้ำ นำเข้าเตาเผาอุณหภูมิมากกว่า 1,200 องศาเซลเซียส
  - กระบวนการแยกขยะ
    - หลังจากรถบรรทุกนำขยะมาที่ศูนย์ฯ นำใส่สายพานให้แล่นผ่านสถานีแยกขยะ จากนั้นมีเจ้าหน้าที่ประจำจุดแยกขยะขายได้ตามประเภทต่างๆ ทั้งหมด 4 คน หากมีขยะเปื้อนนำไปบดล้างทำความสะอาด และ นำไปปั่นแห้งที่เครื่องปั่นแห้งด้านนอก หลังจากกระบวนการแยกขยะแล้ว ขยะขายได้นำไปขายร้านรับซื้อของเก่า ส่วนขยะอื่นๆ นำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ดังนี้
    - ขยะเหลือใช้ เช่น กล่องนม ผ่านกระบวนการ recycle ทำเป็นผนังและหลังคา ขนาด 2 เมตร x 1.2 เมตร และ ขวดแก้วใส่น้ำ เจาะใส่หลังคากล่องนมเพื่อให้แสงสว่างจากด้านนอกผ่านเข้ามา ลดการใช้ไฟฟ้าในอาคารได้ เป็นต้น ซึ่งสำนักงานการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมทำมาจากวัสดุเหลือใช้ประมาณ 55 เปอร์เซ็นต์
    - เศษผักและผลไม้ นำมาเลี้ยงหนอนแมลงวันลาย และ นำหนอนแมลงวันลายเลี้ยงไก่ต่อ
    - เศษผักและผลไม้บางส่วน นำมาเลี้ยงไส้เดือน เพื่อได้ปุ๋ยสวะไส้เดือน ซึ่งเป็นสารปรับปรุงดิน ปรับสภาพดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก
  - การบำบัดน้ำเสีย
    - ระบบบำบัดน้ำเสียได้แนวทางมาจากมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งมีแนวคิด “ธรรมชาติบำบัดธรรมชาติ” นำไหลมาจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำตามกฎแรงโน้มถ่วงของโลก และ ใช้พืชในการบำบัดน้ำเสียโดยการเลียนแบบระบบธรรมชาติ คือ พืชกลางน้ำ พืชลอยน้ำ พืชริมตลิ่ง และ น้ำที่ถูกบำบัดแล้ว จะนำไปใช้ประโยชน์โดยการสูบน้ำไปรดต้นไม้บริเวณสำนักงานอีกครั้ง
- 4. กิจกรรม : สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้**

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ : นักศึกษาแต่ละคนพูดถึงประเด็นที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาดูงาน วันที่ 23 และ 30 เมษายน 2564 โดยมีโจทย์ ดังนี้

- โจทย์ : จากเนื้อหาใน 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา สนใจประเด็นเกี่ยวกับสุขภาวะชุมชนใดมากที่สุด เพราะอะไร
- 1. นิสารัตน์ : การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน เพราะหากคุณภาพชีวิตดีขึ้นส่งผลต่อสุขภาพกายและใจที่ดี
- 2. กนกวรรณ : ระบบสวัสดิการและสุขอนามัยของแรงงาน ที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุโดยการให้ทำงานที่บ้านและสถานการณ์โควิด – 19 แยกผู้ที่มีความเสี่ยงโดยไม่หักเงินเดือน การสนับสนุนด้านนี้ทำให้ไม่เกิดความกังวล ส่งผลต่อสุขภาวะที่ดี
- 3. อภิญญา : มีส่วนร่วมในการคิดนโยบายช่วงสถานการณ์โควิด – 19 จึงมีความมั่นใจในนโยบายขององค์กร
- 4. สุนิดา : นโยบาย work from home ของผู้สูงอายุ โดยไม่มีการลดเงินเดือน นอกจากที่สุขภาวะทางกายปลอดภัยแล้ว ยังมีสภาพจิตใจที่ดีเพราะไม่ต้องกังวลเรื่องเงิน
- 5. ณัฐพร : สวัสดิการของครอบครัว หรือ บุตรของพนักงาน นอกจากจะช่วยตัวเองได้แล้วยังช่วยคนอื่นต่อไปได้อีก
- 6. ขวัญชีวา : การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ผ่านการย้อมสีธรรมชาติมาปรับใช้กับผลิตภัณฑ์และใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติซึ่งไม่เป็นอันตรายต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค
- 7. สุทธิดา : การดูแลเอาใจใส่คนในชุมชนด้านสุขภาพทั้งกายและใจของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ สร้างความเชื่อมั่นว่าจะปลอดภัยและตั้งใจมาพัฒนาอย่างจริงจัง
- 8. ณัฐวุฒิ : การเปลี่ยนแปลงที่ดีทางสังคม จากสังคมที่ยากลำบากในยุคก่อน พัฒนาถึงตอนนี้ที่มีความปลอดภัยในสังคม ไม่ต้องทำอาชีพที่ผิดกฎหมาย เดินทางไปไหนได้สะดวกขึ้น
- 9. วรณศิริ : กระบวนการวางแผนของโครงการพัฒนาโดยดูๆ ที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้านมากที่สุด และ เชื่อมโยงไปยังสังคมและชุมชน เช่น ด้านสิทธิการเข้าถึงด้านสาธารณสุข การศึกษา กองทุนกู้ยืม เป็นต้น
- 10. สปัน : การเข้ามาพัฒนาศักยภาพการทอผ้าของคนในชุมชน การหาตลาดที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ของโดยดูๆให้มีมูลค่าและทำให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น อีกทั้งเข้ามาพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการทำไร่เลื่อนลอย ทางโครงการพัฒนาโดยดูๆ พัฒนาการสร้างอาชีพใหม่ ปลูกกาแฟ

แมคคาเดเมีย เป็นต้น และการได้ทำงานอยู่ใกล้บ้านส่งผลต่อสุขภาพจิตใจที่ดี เพราะได้อยู่ใกล้ครอบครัว

11. วันทนีย์ : การเข้ามาของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เป็นการสร้างทางเลือกอาชีพให้กับคนในชุมชน และ การให้ความรู้ว่ายังมีสารธรรมชาติที่สามารถใช้แทนสารเคมีได้แก่พริกงาน และ อาจมีการนำไปบอกต่อ สร้างความรู้แก่คนในชุมชนต่อไปเรื่อยๆ
12. คุณานนท์ : สวัสดิการให้ทุนการศึกษาสำหรับลูกหลานของพนักงานเป็นการให้โอกาสและเห็นความสำคัญในอนาคตของลูกจ้าง ซึ่งเชื่อมโยงกับมิติครอบครัวของลูกจ้างโดยตรง
13. ชยณัฐ : การกลมกลืนเข้ากันระหว่างองค์กรและชุมชน ในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นทางชาวบ้านเข้าใจในองค์กร และ ทางองค์กรจริงจังที่จะมอบสวัสดิการให้กับชุมชน เกิดความเข้าใจของทั้งสองฝ่าย

Q&A (เพิ่มเติม)

คำถาม	คำตอบ
1. โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่แยกขยะในระดับเดียวกับโครงการพัฒนาอยตุงฯ หรือไม่	- ยังไม่ได้แยกในระดับเดียวกับโครงการพัฒนาอยตุงฯ แต่ทุกโรงเรียนเคยมาอบรมกับเรา และมีกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน เช่น เก็บกล่องนมที่ล้างแล้วมาขายกับเรา กิโลกรัมละ 1 บาท และนำไปส่งโรงงานทำหลังคา การจัดประกวดการทำโคมไฟจากไม้ไผ่ศกริม เป็นต้น

4. ผลการประเมินความพึงพอใจและการประเมินด้านการจัดการ

4.1 ผลการประเมินความรู้และความพึงพอใจของคณะ

รายงานผลการประเมินความพึงพอใจ

คณะนักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่มาศึกษาดูงาน : วันที่ 23 และ 30 เมษายน พ.ศ. 2564

ศึกษาดูงานรูปแบบออนไลน์ ณ โครงการพัฒนาตอยตุง (พื้นที่ทรงงาน)

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. จำนวนผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน : ผู้มาศึกษาดูงาน 18 คน ผู้ตอบแบบประเมิน ผ่านระบบ ME System 16คน (89% ของจำนวนผู้มาศึกษาดูงานทั้งหมด)
2. ความคาดหวังต่อการศึกษาดูงาน
  - ข้อมูล องค์ความรู้
    - ความเป็นมาของโครงการ ไปจนถึงกระบวนการทำงาน และบูรณาการเข้ากับคนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่น
    - ความรู้เรื่องการพัฒนาชุมชน
    - เห็นวิธีการดำเนินงานแต่ละโครงการ และอยากรู้ว่ายั่งยืนหรือไม่ หลักที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีอะไรบ้าง จะสามารถนำไปสู่ระดับสากลได้หรือไม่ เช่น ประเทศอื่นที่ไม่ใช่ประเทศเพื่อนบ้าน จะสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการพัฒนาได้หรือไม่
    - อยากทราบวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของมูลนิธิฯ การจัดการปัญหาในภาวะฉุกเฉิน และการปรับตัวรับมือกับสถานการณ์โควิดในปัจจุบัน
    - ได้รู้รูปแบบการทำงานกับชุมชนที่ได้ผลและสำเร็จได้จริง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการทำงานในอนาคตต่อไป
    - ระบบการทำงานร่วมกับชุมชนและวิธีการบริหารงาน
    - กระบวนการทำงานของหน่วยงาน
    - ได้รู้กระบวนการในด้านสังคมที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาของโครงการ
    - เห็นการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับชุมชน เทคนิค และวิธีการทำงาน
    - ได้เห็นพื้นที่ชุมชน การทำงานจริง

- ได้ความรู้มากขึ้นในหลายมุมมอง
- ความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาเรียน
  - การนำแนวคิดที่ได้เรียนมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการทำงาน การจัดตั้งโครงการต่างๆ
  - คงจะเป็นในส่วนของการทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ และการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในหน้าที่นั้น ๆ
  - ผมเรียน SW 213 ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หากนำรูปแบบการทำงานที่สำเร็จและได้ผลมาวิเคราะห์ดูความเปลี่ยนแปลง และปัญหาที่ส่งผลในตอนแรกก่อนการแก้ปัญหา ก็จะได้ฝึกฝนจากที่เรียนไปมากขึ้นครับ
  - เข้าใจวิธีการทำงานของหน่วยงาน
  - ระบบชุมชนที่เกี่ยวข้องกับระบบสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกับสุขภาพ
  - การพัฒนาชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนให้ดีขึ้น
  - เรื่องระบบการแพทย์ชุมชน หรือเรื่องงานสังคมสงเคราะห์ การทำงานร่วมกับชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก
  - คาดหวังที่จะได้เรียนรู้แง่มุมต่างๆ ของสุขภาพชุมชน
  - เนื้อหาวิชาที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในอนาคต

3. ประเด็นการเรียนรู้ที่คณะศึกษาดูงานสะท้อน

คณะศึกษาดูงานสะท้อนประเด็นที่ได้เรียนรู้ในแต่ละสถานที่ โดยสีเขียว หมายถึง ประเด็นกับสื่อ/ภาพสำคัญของแต่ละสถานที่ดูงานตรงกันและเป็นไปตามตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (วัดจากการเลือกจับคู่ประเด็นการเรียนรู้เปรียบเทียบกับภาพของคณะ) ดังนี้

สถานที่	ประเด็นการเรียนรู้	ผลการตอบแบบสำรวจ (ร้อยละ)
โรงงานทอผ้า เย็บผ้า	สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ชนเผ่าทั้งเทคนิค ลดลายการทอ และสื่อถึงตัวตนของคนในพื้นที่	43.75
	ใช้วัสดุที่แปรรูปหมุ่นเวียนมาสร้างมูลค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด	43.75
	การผสมผสานความรู้สมัยใหม่กับบริบทและวิถีชีวิต	25.00
โรงงานย้อมสีธรรมชาติ	การสร้างความรู้สึกรักให้คุณค่า และศักดิ์ศรีกับคนทำงาน	62.50
	การใช้ความรู้สมัยใหม่ผสมผสานและต่อยอดกับภูมิปัญญาในพื้นที่	56.25
	การใช้ทรัพยากรหมุ่นเวียนจากกิจกรรมในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	56.25

สถานที่	ประเด็นการเรียนรู้	ผลการตอบแบบสำรวจ (ร้อยละ)
ศูนย์การเรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม	การจัดการขยะอย่างถูกต้องและเป็นต้นแบบให้กับหมู่บ้าน โรงเรียน และหน่วยงานในพื้นที่	18.75
	เรียนรู้การจัดการขยะที่เริ่มจากเรื่องใกล้ตัวในชีวิตประจำวัน เช่น การคัดแยกขยะ การนำขยะไปทำปุ๋ยและพลังงานอื่น ๆ	12.50

จากผลการประเมิน พบว่า ยังไม่มีสถานที่ใดที่คณะศึกษาดูงานสะท้อนว่าได้รับรู้ครบถ้วนตามเป้าหมายที่วางไว้

สถานที่/การเรียนรู้แต่ละสถานที่	ปัจจัยนำเข้า		กระบวนการ		ผลผลิต		ผลลัพธ์		ผลกระทบ	
	เป้าหมายการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ผลการรับรู้ของคณะ	เป้าหมายการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ผลการรับรู้ของคณะ	เป้าหมายการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ผลการรับรู้ของคณะ	เป้าหมายการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ผลการรับรู้ของคณะ	เป้าหมายการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ผลการรับรู้ของคณะ
โรงงานทอผ้า เย็บผ้า		✓	✓	✓	✓	○		✓	✓	○
โรงงานย้อมสีธรรมชาติ		✓	✓	✓	✓	○			✓	○
ศูนย์การเรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม	✓	○	✓	✓	✓	✓	✓	○	✓	○

หมายเหตุ : ✓ หมายถึง ผลการรับรู้ของคณะตรงกับเป้าหมายการเรียนรู้ที่คาดหวัง

✓ หมายถึง ผลการรับรู้ของคณะเกินกว่าเป้าหมายการเรียนรู้ที่คาดหวัง

○ หมายถึง ผลการรับรู้ของคณะไม่ตรงกับเป้าหมายการเรียนรู้ที่คาดหวัง

4. ความคิดเห็นต่อการจัดศึกษาดูงานในรูปแบบออนไลน์

• เนื้อหา

- เนื้อหาทุกประเด็นมีความน่าสนใจ ครอบคลุมรอบด้านอย่างหลากหลายมิติ
- เนื้อหาสนุก ไม่น่าเบื่อ ประเด็นมีความหลากหลาย
- ชอบการพาไปดูวิธีการปฏิบัติงาน และได้คุยกับชาวบ้านจริงๆ
- มีความน่าสนใจได้รับความรู้มาก

- ชอบมากอยากลงพื้นที่จริง
- ชอบเนื้อหาวันแรกแต่เฉยๆกับเนื้อหาวันที่สอง
- ชอบเนื้อหาในส่วนของโรงงานเพราะมีความกระชับและครอบคลุม แต่ในส่วนของโรงแยกขยะรู้สึกว่าเป็นเนื้อหาค่อนข้างเยอะเกินไป
- เนื้อหาในสัปดาห์แรกของการดูงานน่าสนใจและแปลกใหม่ เช่น เทคนิคการย้อมสีต่างๆ แต่ในสัปดาห์ที่สองส่วนของโรงแยกขยะเป็นเนื้อหาที่มีการเรียนการสอนกันค่อนข้างเยอะในปัจจุบัน จึงรู้สึกว่าระยะเวลาในการเรียนของส่วนแยกขยะค่อนข้างนานเกินไป
- เรื่องความเป็นมาเยอะไปหน่อย ทำให้น่าเบื่อไปบ้าง ชอบพูดคุยดูสถานที่จริงมากกว่า
- อยากให้ลดการแนะนำสถานที่หรือที่มา แล้วเข้าเนื้อหาเพื่อความน่าสนใจ
- **วิทยากร**
  - วิทยากรมีความตั้งใจบรรยายมากๆ ทำให้สนุกไปกับการเรียนครั้งนี้ รวมถึงพี่ๆ ในหน่วยงานที่พาไปดูโรงงานมีความตั้งใจที่จะให้ความรู้มาก ประทับใจ
  - เห็นความตั้งใจของวิทยากรและทีมงาน มีความเป็นมืออาชีพ
  - วิทยากรเป็นผู้เชี่ยวชาญจริง สามารถตอบคำถามได้อย่างตรงจุด และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อ มีความเป็นกันเอง ทำให้การเรียนการสอนไม่เครียดจนเกินไป
  - มีการนำเสนอเนื้อหาที่ครอบคลุม
  - วิทยากรให้ความรู้และคำแนะนำได้ดีมาก มีการอธิบายที่ละเอียดในทุกกระบวนการทำงาน และตอบคำถามได้ตรงจุด
  - ชอบพี่ๆ ทุกคนใส่ใจในรายละเอียด และให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจน
  - พี่ๆ มีการเตรียมตัวทั้งในเรื่องของการจัดระบบให้ความรู้ และตอบคำถามได้ดีมาก ให้พลังในการตอบคำถามทุกคำตอบ
  - ชอบที่วิทยากรอยู่ด้วยตลอดเวลาไม่ออกไปไหน และชอบที่มีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของการขอความขณะมีการบรรยาย เพราะบางครั้งเราไม่กล้าขณะที่พี่วิทยากรกำลังบรรยาย
  - พี่ๆ วิทยากรดีมาก ฟังแล้วเข้าใจได้ง่าย เปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนข้อมูลอยู่ตลอด
  - ชอบวิทยากรมีความตั้งใจในการบรรยาย น่ารัก ยิ้มแย้มแจ่มใส รับฟังทุกความคิดเห็น
  - ชอบเสียงทุกคนมาก ฟังสบายไม่น่าเบื่อ ตอบได้ทุกอย่างที่อยากรู้

- ชอบน้ำเสียงและเนื้อหาที่วิทยากรบรรยาย
- **การจัดกระบวนการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน**
  - PowerPoint น่าสนใจเนื้อหาไม่เยิ่นเย้อมากเกินไป เอกสารประกอบสำหรับหน่วยงานมีเนื้อหาที่แน่นและครบถ้วน
  - ชอบที่สื่อการเรียนต่างๆ มีความไหลลื่น การติดขัดค่อนข้างน้อย และสามารถสื่อให้เข้าใจถึงเนื้อหาได้ชัดเจน โดยยังมีความน่าสนใจอยู่
  - เนื้อหาของสื่อมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย
  - ชอบที่มีการจัดให้ทำกิจกรรมให้มีส่วนร่วมตลอดการเรียน ไม่น่าเบื่อ
  - ชอบการที่ได้ทำแบบทดสอบและมีแจกของรางวัล
  - การแบ่งกลุ่มย่อยทำให้กล้าคุยมากขึ้น
  -
- **รูปแบบออนไลน์**
  - ชอบที่ได้ไปศึกษาดูงานแล้วเหมือนได้ไปสถานที่นั้นจริงๆ ทำให้รู้สึกว่าการเรียนออนไลน์ครั้งนี้สนุกขึ้นมาก
  - ชอบการที่ได้เห็นสถานที่จริง การพาไปดูสถานที่จริงๆ รวมถึงอุปกรณ์ในโรงงานและมีการทำให้ดูจริงๆ
  - ชอบที่มีการดูงานในรูปแบบนี้เหมือนได้ลงพื้นที่จริงทำให้ได้รับความรู้เยอะมาก
  - ชอบการพาไปลงพื้นที่จริง
  - ชอบรูปแบบมาก ได้เห็นภาพเยอะมาก
  - มีความน่าสนใจเป็นการพาชมสถานที่แบบที่ทำให้เห็นการทำงานแบบจริงๆ
  - ชอบการจัดระบบและพาไปเหมือนไปจริง
  - ชอบที่สามารถตอบโต้กันได้ เวลาสงสัยก็สามารถถามตอบได้เลยเหมือนได้พูดคุยกันจริงๆ
  - รูปแบบการเรียนเป็นการดูงานผ่านกล้องที่น่าสนใจ โดยทำให้นักศึกษาสัมผัสและเข้าถึงความรู้ได้มากที่สุดในสถานการณ์ที่มีจำกัด
  - ไม่น่าเบื่อรู้สึกตื่นตัวตลอดเวลา
  - ชอบที่รูปแบบการเรียนไม่น่าเบื่อเกินไปมีความน่าสนใจอยู่ตลอด

- อาจจะได้ลงพื้นที่จริงแต่ทางวิทยาการสามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นถึงกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน
- มุมกล้องดี เห็นทุกมุมและสอบถามได้ เหมือนอยู่ในสถานที่จริง
- มีความเหมาะสม อาจเพิ่มไม้ค้ำติดตัววิทยาการภาคพื้นเพื่อให้ได้ยินเสียงที่ชัดเจนขึ้น
- อาจจะมีการติดขัดทางเทคนิคบ้าง
- **อื่นๆ**
  - มีการเตรียมการที่ดี
  - ชอบที่มีการปรับปรุงเมื่อได้ feedback เรื่องเสียงและมีการปรับปรุงแก้ไขในสัปดาห์ต่อไป
  - อยากไปสถานที่จริงเพราะอยากได้ลงมือทำ
  - ได้ยินชื่อตอยตุงมานานผ่านทางออนไลน์ นำไปเห็นของจริง
  - อยากไปดูของจริง ได้เห็น ได้ถามในประเด็นที่สนใจมากขึ้น

4.2 ผลการประเมินด้านการจัดการ (After Action Review)

ด้านเนื้อหา

- เจ้าหน้าที่รับคณะครูศึกษาเนื้อหาและประเด็นที่คณะสนใจก่อนที่จะพามาดูงานให้ได้มากที่สุด ก่อน เพื่อตอบสนองจุดประสงค์การศึกษาดูงานได้อย่างถูกต้อง
- ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมมีเนื้อหาเยอะเกินไป ควรนำเสนออย่างกระชับและเลือกประเด็นให้เหมาะสมกับคณะดูงาน
- การดำเนินกิจกรรมในช่วงแรกของการศึกษาดูงาน (Quiz) ควรกระชับเวลาระหว่างคำถามให้เร็วขึ้น

ด้านวิทยากร

- วิทยากรประจำศูนย์การเรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม พูดเร็วและในขณะที่เดินก็พูดไปด้วย จึงส่งผลให้กล้องหลุดโฟกัส และใช้คำศัพท์เฉพาะมากเกินไป
- ควรมีจุดมาร์คให้เป็นสัญลักษณ์ว่าให้เดินมาถึงจุดก่อนแล้วจึงอธิบายได้ และมีเจ้าหน้าที่ LU ประกบวิทยากรเพื่อช่วยสรุปเป็นภาษาง่ายๆ และชวนคุยแบบเป็นกันเอง ในระยะยาว วิทยากรควรได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเป็นวิทยากรออนไลน์โดยเฉพาะ

ด้านการจัดการและเทคโนโลยี

- อุปกรณ์ไอที วันที่ 23 เมษายน 2564 ใช้กล้องมือถือมีความคมชัดแต่กล้องไม่โฟกัสและเนื่องจากมีการเชื่อมต่อไม้ไ้สายทำให้ไม้กันสั่นขาดสมดุล และפקเครื่องอัตโนมัติหามอเตอร์ทำงานหนักเกินไป แก้ไขในวันที่ 30 เมษายน 2564 โดยการเปลี่ยนเป็นกล้อง web camera ซึ่งมีน้ำหนักที่เบาขึ้นมาก และมีอัตราการโฟกัสมากขึ้น
- ถึงแม้ว่าจะใช้กล้องที่มีคุณภาพสูง แต่โปรแกรม zoom จะบีบอัดคุณภาพของภาพ เนื่องจากเป็นโปรแกรมเป็นการสื่อสารสองทางและใช้อินเตอร์เน็ตสูง ทำให้คุณภาพเสียงและภาพไม่คมชัดพอ แก้ไขโดยการใช้กล้องสำหรับการประชุม zoom โดยเฉพาะ หรือในอนาคตอาจเปลี่ยนเป็นโปรแกรม Live อื่นๆ เช่น YouTube Facebook เป็นต้น
- สัญญาณอินเทอร์เน็ตจากโทรศัพท์มือถือในวันแรกช่วงภาคสนาม ไม่เสถียร กระตุกเล็กน้อย ในช่วงต้น วันที่ 30 เมษายน 2564 ปรับเปลี่ยนใช้สัญญาณ WIFI ของสำนักงานสิ่งแวดล้อม เชื่อมต่อ router และ สายแลนยาวประมาณ 50 เมตร เพื่อลากไปให้ใกล้ตัวคอมพิวเตอร์รับ

สัญญาณมากที่สุด แต่มีอุปสรรคเรื่องความรวดเร็วในการลากย่าย เนื่องจากสำนักงาน
สิ่งแวดล้อมมีสิ่งก่อสร้างและสิ่งกีดขวาง เช่น กอหญ้า แปลงผัก เสไฟฟ้า เป็นต้น จึงต้องมีคนคุม
อยู่ด้านหลังทุกครั้งที่จะมีการเปลี่ยนจุด

ภาคผนวก

● รายชื่อคณะ

1. อาจารย์ธัญญาภรณ์ จันทรวะ	อาจารย์ประจำรายวิชา
2. นางสาวสุทธิดา ไชยจักร	นักศึกษา
3. นางสาวสบัน มาเมือง	นักศึกษา
4. นายชัยปัญญา อธิปฏิเวช	นักศึกษา
5. นายกนกพล ปุสะปาคม	นักศึกษา
6. นางสาวอภิญา ภูสีดิน	นักศึกษา
7. นางสาวณัฐติกา โลกานิตย์	นักศึกษา
8. นางนิสรัตน์ รัตมี	นักศึกษา
9. นายชยณัฐ แจ่มประจักษ์	นักศึกษา
10. นางสาวณัฐพร เชื้อพุทธ	นักศึกษา
11. นายคุณานนท์ ทองดี	นักศึกษา
12. นางสาววันทนี มั่นคง	นักศึกษา
13. นางสาวสุนิดา วาสนา	นักศึกษา
14. นางสาวภัคหทัย กิมทอง	นักศึกษา
15. นางสาวกนกวรรณ พงษ์พิพัฒน์	นักศึกษา
16. นายศุลมิตร ไกรตะนะ	นักศึกษา
17. นางสาววรรณศิริ ในหาญ	นักศึกษา
18. นางสาวขวัญชีวา ชัยษา	นักศึกษา

- รูปภาพคณะนักศึกษา อาจารย์และเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาตอยตุงฯ

